

SZOMBAT

Dr. KENÉZ-KURLÄNDER EDE
SZEMLÉJE

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
VI., Gróf Zichy Jenő ucca 43.
Telefon: Aut. 271—35.

Előfizetési ára: Egész évre 20 P.
Piramis papíron 30 P.
Postatakpt. csekksz. sz. 16760

A kultuszminiszter döntése a statusquo ügyben

A „statusquo hitközség” ügye, amely már két éve kísért és kavár izgalmakat a zsidó felekezeti életben, most szenzációs fordulónthoz érkezett.

Uj év reggelén érkezett meg a hitközséghez a kultuszminisztérium leirata, amely szerint

a kultuszminisztérium tudomásul veszi a statusquo hitközség megalakítására vonatkozó kérelem visszavonását.

A leiratban, amelyet dr. Petri Pál államtitkár szignált, a kultuszminiszter

leszögezi azt az álláspontját, hogy Budapesten semmiféle körülmények között sem hajlandó engedélyezni egy „statusquo hitközség” létesítését.

A kultuszminiszteri leirat rámutat arra a tényre, hogy a pesti ortodox és neolog hitközségek mai strukturája lehetőséget nyújt a bármilyen árnyalatu zsidó polgár elhelyezkedésére, mivel pedig egy újabb alakulat alapjaiban rendíthetné meg a fennálló hitközségeket, a kultuszminisztérium úgy találja, hogy ilyen akcióhoz nem nyújthat jogsegélyt. A kultuszminisztérium nem lát garanciát arra nézve, hogy egy új zsidó hitközség fenn tudja magát tartani, annál kevésbé, mert a „statusquo hitközség” tagjainak öt évig még régi hitközségeik kötelékében kellene

adóikat leróni. Budapest területén olyan két hitközség áll fenn,
*amely nagyszerű kulturális és humanitá-
 rius intézmények felett rendelkezik.*

Hiába hivatkoznak a „statusquo” vezetői a szatmári „prece-
*densre” és az évtizedekkel ezelőtt Budapesten történt kétté-
 szakadásra, illetve frakció kiválásra. Ezek a példák a körül-
 mények különbözősége folytán nem illenek a mai esetre. A leirat
 végül megállapítja azt is, hogy az akció célja nem lehet más,
 mint egyes elégedetlen frakciók szereplési vágya.*

A kultuszminiszteri leirat bizonyára
*elveszi a kedvét azoknak, akik a numerus
 clausus korában a magyar zsidóságot
 frakciókra akarták felaprózni.*

Napról-napra súlyosodnak a magyar zsidóság gondjai. A hitler-
 izmus korában a szolidaritás jelszavát kell meglőbovitatni a lété-
*ért küzdő magyar zsidóság előtt. Meglengetni, mint egy harci
 zászlót.*

*A magyar zsidóság ellenségeinek tesz
 jó szolgálatot az, aki ezekben az időkben
 a b o m l á s t, a frakciókra szakadozást
 hirdeti.*

Az Egyenlőség még júliusban hangosan hirdette, hogy a
s t a t u s q u o már a közeli napokban megkezdí működését.
 A Szombat rögtön megrögzítette, hogy ez a hír szándékos
tévedés. A miniszteri leirat eldöntötte a vitát.

Hajdu Marcel levele

Mélyen tisztelt szerkesztő Ur!

Kedves Barátom!

A Szombat utolsó számában méltóztatott engemet védelemben részesíteni. Igy értesültem arról, hogy Budán megtámadtak. Még pedig olyan helyről, melynek véleményét — már jóhiszeműségénél fogva is — nagyrabecsülök. Hogy az általam az Országos Egyetértésben felvetett Jesiva akció végső eredményben a Rabbiszeminárium tekintélyét rombolja le és, hogy a budai hitközség tradícióihoz híven kötelességének tartja ama intézmény védelmére kelni, mely több mint 50 éven át látta el a magyar zsidóságot kitünő lelkipásztorokkal. — De ki vette tudomásba a multat, még a jelent sem bántottam, de talán nézzünk egy kicsit a jövőbe is — nekünk az a kötelességünk.

Az antisemitizmus duló viharának, mely a háboruvesztes országok, köztük szerencsétlen hazánk zsidóságán oly kiméletlenül végigzúgott, érzékeny anyagi és erkölcsi pusztítása ellenére, hitéletünk szempontjából üdvös hatása is volt. Öntudatára ébresztette a magafeledt zsidóságot és megértette vele azt a törté-

A fiatal rabbi tudjon maga diszertálni, prelegálni, mivelénk ezt úgy mondják: nemmi tény, hogy létének megingathatatlan alapja és jövőjének biztos záloga a Tóra ápolásában, hitünk szentelt talajában gyökerezik. Ebből a megértett és átértett igazságból fakadt a jelszó: „Vissza a zsidósághoz vissza a Tórához, vissza a szent hagyományainkhoz, vissza a „Szombathoz”. A Tóra és a hittudomány ápolása és terjesztése nem volt kenyérkereseti kérdés, hanem erkölcsi feladat és istenes cselekedet.

Amilyen régi a hagyományos tan, oly régi az a maga nemében páratlan intézmény is, amely *Jesiva* néven ismeretes. Százával gyülekeztek oda lelkes és önzetlen fiatal emberek, akik rajongó lélekkel és tudmányszomjjal szívták magukba a vallástudomány gazdag kincseit. Ezekből a *Jesivák* ból kerültek ki a mi nagy és híres rabbiaink is, akik végtelen bölcseséggel oktatták, őrizték és vezették nyáiaikat. A mult század modern korszellemé azonban szükségessé tette, hogy rabbijaink a megkívánt rabbinikus tudományokon kívül világi ismereteket is sajátítsanak el. Ez a szükséglet hívta életbe nálunk az Orsz. Rabbiképző Intézetet ahonnan sok oly kiváló és híres rabbi került ki, akik nemcsak az intézetnek és a magyar zsidóságnak, hanem magyar hazánknak is dicsőére és dicsőségre váltak.

Az Országos Rabbiképző Intézet azonban csak addig tudott magasztos hivatásának teljes mértékben eleget tenni, amíg Nagymagyarország kiváló *Jesivái* ehhez megfelelő anyagot szolgáltatottak.

A trianoni béke hazánk megcsönkítésével egyuttal megfosztott bennünket attól a gazdag szellemi tartaléktól, melyet a *Jesivák* a Rabbiképző számára jelentettek. Utónnótlás hiányában többnyire olyan növendékek kerülnek az intézethe, akiknek hiányos héber ismeretük nem elegendő alap az eredményes továbbképzéshez. Ismeretes ugyanis, hogy az a talmudista, aki megfelelő környezetben a talmud tanuláshoz kedvező légkörben nevelkedve 3 - 4 évi talmudtanulás után került a *Jesivába*, még az sem képes a rabbi egyszerű előadásából ezt a rendkívül nehéz tárgyat megérteni és kénytelen egy talmud - instruktort, egy ugynevezett „chazer - bocher” -t segítségül venni, aki nanhosszat ismételteti vele az előadott leckét és csak többévi szorgalmas tanulás után szerezhethet magának annyi ismeretet, hogy alaposan megértse a mester előadását és ne szoruljon segítségre.

Az a növendék tehát aki az előbbieknél hiányában kerül a Rabbiképzőbe, hogyan lenne képes a sok világi és más héber tantárgyon kívül, napi egy órai tanítás mellett, a tanár által egyszer előadott leckét, minden segítség nélkül megtanulni? Az ilyen gyerek csak vergődve jut el az érettségig, amikor többnyire a talmudi studiumok iránt érzett vonzalmát is elvesziti. Máskor az ilyen növendékek világi pályákra mentek, most azonban a numerus clausus ezeket is a rabbi pályára kényszeríti. Ezek azonban a felső tanfolyamon még nehezebben boldogulnak, mivel a theologiai tárgyak jóval nehezebbek és az előadások magasabb színvonalúak. Így megtörténhetik az, hogy a kikerült rabbi általános nagy tudásuk ellenére a rabbinikus tudományokban saját magát és az intézetet is blamálhatja.

Az általam felvetett ama eszmének tehát, hogy fővárosunkban *Jesivát* alapítsunk, az a tulajdonképeni célja, hogy ezeken a bajokon segítsünk, hogy alkalmat és módot nyujtsunk elsősorban a szemináriumba lépni szándékozónak, de egyszersmind az alsó tanfolyam növendékeinek is, hogy a talmudból megfelelő előképzettséget szerezzenek, illetve mindennapi talmudi leckéikből kellőképpen készülhessenek.

Nem akarok én vademékum - tudósokat, akik „puskából” készülnek a szigorlathoz, más szakon ezt úgy nevezik: jogi-kifőzdeknél előkészített tudorokat /Kicer Schulchanaruch Lamden/, akik részére idegen készíti a tudori értékezést.

„Mechadesch chidüschin Beajrajszu”. Azonban a komoly zsidó tudást nem lehet homopatikus adagolásban megszerezni, csak rajongó lelkesedéssel és kitartó szorgalommal lehet célt érni.

Elvárom és remélem, hogy minden igaz zsidó hívő, ki szíven viseli papnevelésünk ügyét, de különösen nagyrabecsült rabbijaink, valamint a Rabbiképző Intézet vezetősége is meleg szeretettel, odaadó áldozatkészséggel karolja fel az eszmét és értékes támogatásával hozzásegít a terv megvalósulásához. Az állásban lévő főtisztelendő urak leginkább tudják értékelni a felvetett eszme hasznosságát, hiszen a tapasztalatból tudják, hogy a gyakorlati életben a rabbinak elsősorban rabbinikus tudományokra van szüksége. Meg vagyok győződve tervem nélkülözhetetlen szükségességéről és semmiféle támadás nem fog engem eltéríteni attól, hogy szent hitünk érdekében a megvalósítás felé vezető uton tovább haladjak.

Dr. Hajdu Marcel

Halász Manó kitüntetése

A magyar közgazdasági élet egy szerény tényezője volt valamikor a Magyar Általános Takarékpénztár. Valamikor: pontosan ötven esztendővel ezelőtt. Hogy ma micsoda, azt mindenki tudja a magyar közgazdasági életben. S hogy azzá fejlődött, ami ma, abban nagy érdemei vannak egy férfiúnak, akit most ért a kormányzói kitüntetés. A Magyar Általános Takarékpénztár igazgatóját *Halász Manót* kormányfőtanácsossá nevezték ki.

„Közgazdasági érdemeinek elismeréséül” kapta Halász Manó a kitüntetést. A munka, amelyet Halász Manó a közgazdasági életben végzett, valamint Halász Manó emberi értékei egyaránt megérdemlik, hogy az ember felfigyeljen egy munkában eltöltött életnek erre az új állomására.

Halász Manó negyven évvel ezelőtt mint gyakornok lépett a Magyar Általános Takarékpénztár kötelékébe. Mindegyik osztályban működött, tehetsége sokoldaluvá csiszolódott. *Kronberger Zsigmond* vezérigazgató nyugalomba vonulása után *dr. Horváth Lipót* került az intézet élére s ettől az időtől kezdve mindinkább szerephez jutott *Halász Manó* tehetsége, munkakedve. *Dr. Horváth* hamar felfedezte a Halász Manóban rejlő értéket és ök ketten érdemlik meg a dicséretet azért, hogy az egyszerű kis takarékpénztárból világviszonylatban is megbecsült és elismert pénzügyintézetet csináltak. Az övék az érdem és az elismerés azért, hogy a Magyar Általános Takarékpénztár ma már jelentős szerepet játszik Magyarország közgazdasági életében. Ők értették a módját annak, hogy a külföldi tőkét idevonzzák, ide édesgessék, a külföldi pénzügyi körök bizalmát az intézet és rajtakeresztül a magyar közgazdasági élet iránt felébresszék és ami még nehezebb: megtartsák. Megtartották azzal

a szolid és mégis európai látókörű üzleti politikával, amely egyik titka volt az intézet hatalmassá növésének, világnivóra fejlődésének. Felvirágoztató munkájának elismerésül az idők során az intézet ügyvezetőjének Halász Manót nevezték ki. Ma már nemcsak az igazgatóságnak, hanem a végrehajtó bizottságnak is tagja. *Halász Manót* most kormányfőtanácsossá nevezték ki. Kevés érdemesebb ember kapta eddig ezt a kitüntetést és akik megkapták, most úgy érezhetik, hogy kitüntetésük fénye erősebb, értéke nagyobb lett azzal, hogy a kitüntetésben Halász Manó is részesült!

Halász Manó emberi portréjához tartozik, hogy sikerei után is olyan szerény, kedves és közvetlen maradt, mint azelőtt volt. A barátai — sokan vannak — mindig sokat beszéltek arról az öntudatos szerénységről, amellyel *Halász* mindig hirdette, hogy ő egy szegény néptanító fia, akinek az a hivatása, hogy életét a munkának szentelje.

Ugyancsak a barátai mesélik a következő epizódot: *Halász Manó* arra a legbüszkébb, hogy tiz évvel ezelőtt *Vázsonyi Vilmos és Léderer Sándor* — a hitközség akkori elnöke — felkeresték és följánlották neki a hitközség előljárói állását. *Halász* megköszönte a magyar zsidóság vezéreinek bizalmát, de arra való hivatkozással, hogy az intézet minden energiáját leköti nem fogadta el a meghívást.

És meg kell emlékezni arról is, ami őt különösen értékesé teszi a magyar zsidóság számára: *Halász Manó* sohasem és sehohsem csinált titkot abból, hogy zsidó, sőt mindig önérzettel és büszkén hangoztatta zsidóságát. *Halász Manó* ugyanazzal a bensőséges vallásos érzéssel hivatja fel magát ma is a Tórához, mint évtizedekkel ezelőtt, amikor még szerény hivatalnok volt egy szerény intézetnek.

Nyolcvannyolc éves édesanyját december harmincegyedikén ragadta el a halál. Az ősz matróna néhány nappal fiának kitüntetése után hunyta le szemét. Az ősz matróna már régen súlyos beteg volt. Fia, aki imádásig szerette, naponta órákat töltött betegágya mellett.

NEIGER J.

---

rituális konyhája világmárka

ALAPITVA 1887.

A súlyos gazdasági helyzetre való tekintettel árainkat rendkívüli módon leszállítottuk
Palesztinai kóser borok állandóan raktáron.

BUDAPEST, VI., TERÉZ-KÖRUT 4.

Országos Rabbiképz - Zsidó Egyetem Könyvtára

Három a magyar igazság

Három dolog szükséges ahhoz, hogy a tea maradéktalan élvezetet nyújtson:

- 1./ A keverék helyes megválasztása.
- 2./ Az ital helyes elkészítése.
- 3./ A hozzávaló helyes megválasztása.

Válassza ki közismert tea-keverékeink közül az ízlésének legjobban megfelelőt és ne tévessze szem elől

Tea Speciálüzletünk
évtizedes tapasztalatokon nyugvó utmutatásait.

Meinl Gyula

7000 új adófizetője van a hitközségnek

Az indokolás élesen megvilágítja, hogy milyen hatalmas munka és teljesítmény folyik a Sip-utcai székházban, melynek főeredménye, hogy az előirányzattal szemben az 1930. évi pénzügyi eredményt

119.504 pengővel

sikerült megjavítani. A részletes indokolás alaposan megmagyarázza, milyen verejtékes munka előzte meg a deficit lecsökkentését. Az összes tényezők, de különösen ezek élén *Stern Samu* elnök, nap-nap után minden egyes cselekedetüknél egy pillanatra sem feledkeztek meg a főfeladatról a hitközség anyagi egyensúlyát megőrizni, sőt lehetőleg megjavítani.

A személyzeti kiadásoknál 30.000 pengő megtakarítás mutatkozik, dacára annak, hogy mindeddig az u. n. B. listát nem alkalmazták. És így minden tételnél igyekeztek a bevételeket fokozni és a kiadásokat csökkenteni. A végeredmény nagyságát csak akkor lehet kellőképp értékelni, ha tekintetbe vesszük az 1930. év súlyos gazdasági kilengéseit. Az aránylagosan fényesnek nevezhető eredményhez hozzájárult, hogy

7032 új adózó

vétetett fel az adólajstromba, akik eddig egyrészt kivonták magukat az adófizetés kötelezettsége alól, másrészt ujabban költöztek a hitközség területére és akikre összesen

164.340 pengő

kultuszadó vettetett ki. Ezenkívül nagy mértékben hozzájárult a végeredményhez az adótételeknél veghezvitt revízió, mely

129.931 pengő

többletet eredményezett az adóelőírásokban. Ez az akció nemcsak a *Stern Samu* elnök kezdeményezésére indult, de annak minden eredménye az ő kizárólagos és sajátos munkájának a gyümölcse.

Van az előirányzatnak néhány elszomorító tétele, mely gondolkodásra készít. Így a gabelladijak tételénél 30.000 pengovel kellett csökkenteni az előirányzatot, az imaszékbéreti díjakat 20.000 pengovel. Az előjáróság kedvezően volt az 1930. évi tapasztalatokat tekintetbe venni, melyek szemben *Eppler Sándor* ináncstudománya sem tudott semmit kieszeini. Vegtelenul sajnálom, hogy a *könyvtár* tételét 2.500 P-vel csökkentették.

Midőn belemélyedek az előirányzat és indokolás számainak labirintusába, emögött annyi szorgalmas munkát, annyi megfontolt gondoskodást és előrelátást és védekezést tapasztalok hogy szeretném minden egyes ügyosztály vezetőjét külön megdicsérni, sőt a hitközség mind a 747 alkalmazottját, mert azt is igazolják, hogy ok nélkül hirdetik rólunk, zsidókról, hogy a közigazgatáshoz nincsen tehetségünk. Az eredményes munka épen az ellenkezőjét igazolja. Hogy a főtitkár nemcsak irányít, hanem a munkának az oroszánrészét maga végzi el, nem kell külön kiemelni. Ezt mindenki tudja, aki ismeri a hitközség belső viszonyait.

Viszont az indokolás halk hangjáért, mely a legnagyobb eredményeket szerényen adja elő, minden kérdés és hivalkodás nélkül, dicsérnem kell *Eppler Sándort*. Ráismerek különös egyéniségére, mely sohasem hangos és csak a munkateljesítmény maximumában éli ki magát.

Aki velem együtt aggodalommal figyelte az 1930.-ik év eseményeit és mindig kutatta, vajjon a váságos gazdasági év, mely a zsidó hittestvereinket sokszorosán érintette, nem fogja-e a hitközség pénzügyi egyensúlyát felborítani: most örömmel és meglepedéssel regisztráljuk a zárlat aránylagos kedvező eredményeit. De ha más szemszögből mérlegetjük a számokat és a számok mögött meghuzódó kikényszerített akaratot, nagyon is szomorú, hogy a kényszerű takarékoskosság megakasztja a hitközség kívánatos fejlődését. Új intézmények kezdeményezéséről hiába keresünk hiradást, (milyen másképen fest a berlini hitközség budget-je) sőt annyira takarékoskodtak, hogy a felolvadások tételénél 500.— pengőt töröltek. Csak egy esetben nem volt következetes az elnök szigorú elveihez, midőn új *rabbi állást*

kreált mintegy 11.000.— pengő fizetéssel.

Nem egészen helyesen hivatkozik az indokolás, hogy az utolsó békeévvvel szemben a bevétel - kiadás milyen nagy mértékben emelkedett. Hát ez megfelel ugyan az igazságnak, viszont nem lehet figyelmen kívül hagyni, hogy 1914 óta hány taggal szaporodott a hitközség.

Van az indokolásnak egy eldugott mondata, mely biztatólag sokat ígér, hogy már 1932-ben még *fokozottabb mértékben* lehet lesz a kiadásokat csökkenteni. Mi szivesebben *hallottuk* volna, hogy 1932-ben újabb kiadási tételeket lehet lesz beilleszteni a költségvetési keretbe. Ezt érzi az elnök is, midőn egyik cikkében utal arra, „*Folytatni kell az alkotás művét is, hogy a haladás meg ne akadjon utjában.*”

Dr. Kenéz-Kurländer Ede

Mutatvány Kecskeméti Vilmos

„Zsidó Évkönyv”-ének idei kötetéből

Kálmán Henrik aranyteknője

Kálmán Henrik nemcsak abban rendkívüli ember, hogy minden külső támogatás nélkül, kizárólag hivatottsága lendítőerejével jut el ily rövid idő alatt egy ragyogó karriérnek — érzsünk szerint — még nem csúcspon tjára, de egyik legfelső állomására, hanem abban is különbözik az általánosságtól, hogy nem felejt el, nem akarja soha, egy pillanatra sem elfeledni: honnan jött. Nem büszke ember. Legfeljebb arra büszke, hogy mindent, amit elért, saját erejéből érte el.

És ezért küzdelmes fiatalsága emlékét erekl ye gyanánt örzi.

Visszaemlékszik a z o k r a az

évekre, amikor korrepetálással, borítékírással kereste meg, mint fiatal diák, kenyerét, hogy nehéz gondokkal küzdő szegény szüleit tehermentesítse.

Tudja, hogy a szegénység, nélkülözés, nyomor, szenvedés világa él a gazdagság, gondtalanság, beérkezetttség világa mellett és ez a tudat irányítja minden cselekedetében. Sok jót tesz és csendben, feltűnés, láрма és reklám nélkül teszi. A nagy ünnepeken a szentély elé járulók között évről - évre ott van Kálmán Henrik és jelentékeny összegeket juttat a zsidóság kulturális és jótékony intézményeinek. Elnöke az Izr. Szünidei

Gyermektelep Egyesületnek. Jelentékeny részt kér magának munkában, áldozatkészségben a zsidó közélet nagyon sok terén.

És ez a nemes zsidó szellem hatja át családi életét is. Szüleit a legmeghatóbb rajongással veszi körül. Mikor apja elérte hatvanadik életévét, Kálmán Henrik kijelentette, hogy többet nem engedi dolgozni. Gyermekkorában gyakran nézte el, mint hajol anyja éjnek idején, amikor a háztartás napi teendőit elvégezte, a zsidó anya önfeláldozásával a mosóteknő fölé, hogy gyermekei másnap, mint mindig ragyogó tisztán mehessenek iskolába. Ilyenkor a kis Henrik odaállt a teknő mellé és segített anyjának a mosásban. És egy

napon könnyes szemmel csókolta meg anyjának a mosástól kimart, áldott kezét:

— Édes anyám — mondotta, ha én nagy leszek és sok pénzem lesz, egy aranyteknőt veszek neked ajándékba hálából, amiért annyit dolgozol értünk!

Kálmán Henrik ezt az ígéretét be is váltotta. Szülei aranylakodalma alkalmával — ha szimbólikusan is — átnyújtotta anyjának az aranyteknőt és ezzel biztosította számára a harmónikus, nyugodt, gondnélküli öregkor áldását.

— Ez volt életem egyik magam elé tűzött legfontosabb feladata — szokta mondani Kálmán Henrik. — Boldog vagyok, hogy teljesíthettem.

Olvasom, . . .

nem olvasom . . .

Nem olvasom

Budai - Goldberger Leóhoz névtelen levél érkezett, amelyben az Omike Menza látogatói elpanaszolják sérelmeiket és elmondják, hogy a Menzánál kegyenc- és favorit-rendszer uralkodik. Budai - Goldberger Leó elnök rögtön a legszigorúbb házi vizsgálatot rendelte el, mely megállapította, hogy komoly ki-

fogásra nincsen ok. Ennek dacára magához kérte Rosenberg Sándorné ügyvezető elnöknőt, akivel a további teendőket legapróbb részletekig megbeszélte. Az eleinte éles párbeszéd békés megértéssel ért véget, azonban Budai - Goldberger Leó a tőle megszokott szigorú eréllyel leszögezte ama álláspontját, hogy mindaddig, míg ő lesz az elnök, nem hajlandó semmiféle

kegyenc, favorit - gazdálkodást megtűrni.

Olvasom

A vidéki rabbik egyik legkiválóbbja levelet irt a Szombatnak. Ennek egy részlete a nyilvánosság elé kívánkozik: „Köszönöm a gyakori örömet, hogy ami abszolút kritikátlan, zsidó közéletünkben meg - megütötte a szükséges bírálat hangját, ami nélkül minden közösség elsorvad. Mert rettentő egy olyan társadalomban élni, hol az örök miszérachokért már szinte csömmörlök az ember, három négy forumon levő dicsőségétől hangozik minden nyomtatott sor és a csalhatatlanság hite rájuk vonatkozólag dogmába merevedik. Hogy a kritika egyenes szókimondása egyáltalán lehetséges a mi köreinkben is, ez az Ön lapjának érdeme, ezzel szerzett nekem is örömet lapjával s ezt is meg kell ma köszönnöm. Folytassa tovább ezt az erkölcsi cselekedetet a lélek egyenességében, a toll tisztaságával, szoktassa hozzá a magyar zsidóságot, hogy a maga esze és józan ítélete mérlegén mérje meg az embereket és tetteiket és ne elégedjék meg ditirambusokon való balga kérődzéssel. Még csak arra kérem, ne adja oda lapját propaganda célokra arra méltatlanok javára.”

Nem olvasom

A szertartási ülésben szóba került a rabbinusok házbére,

mely aránytalanul van megszabva. Előbb tudni kellene, vajjon a legutóbbi illetmény rendezésénél nem emelték-e a törzsfizetést a lakbér rovására, addig nemlehet ebben a kérdésben állást foglalni. Időszerűtlen volt a kérdés mostani felvetése, mikor a takarékoság jegyében világszerte a fixfizetések leszállítása van folyamatban. Mikor a gazdasági válság folytán a kereskedők között az insoivencia úgy terjed, mint a kolera. Ki van zárva, hogy Stern Samu elnök ezt a kérdést most napirendre tűzze.

Olvasom

Kaczér Vilmos „A Toll” című szemléjében Szász Zoltán a következőket írja: „Elöl jöttek a katolikus férfiak; lehetnek vagy ötszázan. Utánuk már nagy esés mutatkozott; körülbelül száz katolikus nő következett. Aztán megint egy nagyobb csoport: vagy százötven protestáns férfi, nyomukban még feltünőbb szűkülése az áradatnak: vagy husz protestáns nő. Végül jött az utolsó nagy hullám: százötven zsidó férfi, s legvégül alig észrevehetően, kis távozásban egyetlen, mondd egyetlen zsidó nő.” Szász Zoltán „Fogház - statisztika” című cikkében szerepel egy hitsorsos, aki a következőket mondja: Ennek az a magyarázata, hogy minden zsidó férfi számár. Mert ha egy zsidó nő valamit elkövet, akkor a férj, az apa, a testvér, a sógor, minden férfi-rokon köröskörül a láthatáron kiadja lelkét, hogy kiszabadítsa a bajból, vagy ha ez nem lehetséges, vállalja a bünt.”

Nem olvasom

A szertartási ülésben Fischer Benjámín rabbi remonstrált a rituális fürdő megszüntetése ellen. Nem akarta tudomásul

venni, hogy erre nálunk nincsen szükséglet, amit a statisztika szomorúan és világosan bizonyít. És nem akarta tudomásul venni, hogy az *orthodoxoknak elsrangu rituális fürdője van*, mely a legmesszebbmenő igényeket mindenkép kielégíti. Csak presztizs-kérdés, hogy nekünk külön fürdők legyen, de nem olyanok a hitközség gazdasági viszonyai, hogy erre a célra fölöslegesen pénzt kiadjon akkor, mikor a könyvtári téteit sajnos, csaknem a felére leszállították.

Nem olvasom

Nagy eset történt a Sip utcában. Ülés volt *Stern Samu* elnöklete alatt, mely az összsidóság kérdéseit tárgyalta. Az ülésen az orthodoxia nevében megjelent *Frankl Adolf* felsőházi tag és *Hartstein Lajos* alelnök. Ez volt az első eset, hogy az orthodoxia vezérei átlépték a Sip-utcai székház küszöbét. „Wedáj . . .”

Olasom

Sir Alfred Isaac, az új Ausztráliai főkormányzó, közismer-ten egy s z e g é n y zsidó szabó család leszármazottja, s ő t ő maga is szabó műhelyben töltötte gyermekéveit. Később egy divatüzlet kifutója volt, majd tanító, végül hirlapíró. Közben oly hatalmas jogi tudásra tett szert, hogy Anglia első jogászai közé küzdötte fel magát. Volt miniszter, volt a legfelsőbb törvényszék elnöke és tüneményes

pályafutásában ezidő szerint Anglia egyik legelső méltóságát tölti be. *Sir Isaacs* az angol nyelven kívül tökéletesen bírja a német, francia, spanyol, olasz, görög nyelveket és ezekenkívül kitünő *hebraista*. Sűrűn keresi fel a zsinagógát és ilyenkor rendszerint magával viszi unokáit. Ha felhívják a Tórához, a ráeső részletet maga olvassa fel héber nyelven a pontozatlan *Bibliából*. Különös érdekességként az angol lapok felemlítik, hogy szabad óráiban behatóan foglalkozik a *Talmud* fóliánsaival és mint jogász ember különös előszeretettel tanulmányozza a magánjogi *responzumokat*.

Olasom

Rabbiner dr. Joachim *Prinz*. Jó lesz ezt a nevet megjegyezni, mert e szónoki fenomén híre Németország határain túl be fogja járni az egész világot. Aki Berlinben járt és hallotta őt beszélni, csodákat mesél és állítja, hogy ilyen kaliberű hitszónok még nem volt Izráelben. Néhány év előtt még Boroszlóban élt, mint a „Jüdische Zeitung für Ostdeutschland” című lap szerkesztője. Berlinbe költözvén, megválasztották a Levetzowstrassei zsinagóga hitszónokának. Mióta *Prinz* elfoglalta új állását, a zsinagóga belélete teljesen megváltozott. Hatalmas tömegek keresik fel a templomot és zsufolt sorokban áhitattal és elragadtatással hallgatják *Prinz* doktornak rendkívüli szónoki erővel előadott prédikációit.

Olyan körök, melyek eddig egyáltalán nem érdeklődtek a zsidó hitélet iránt és akiket eddig templomban sohasem lehetett látni, most zsúfolt sorokban, rajongó szeretettel környezik a fiatal lelkipásztort. Különösen a fiatalságot tudja magához vonzani, kik benne a szeretett vezért ünneplik és követik. Egy német ujság azt írja róla: „Mann kann ihn nur mit dem katholischen Priester *Helmuth Fahsel* vergleichen, der gleichfalls in Deutschland wegen seiner Redegewalt und seinen neuen religiösen Gedanken eine bedeutende Rolle spielt.”

Olvasom

Krausz Simon éles logikájú cikkét, melyben rámutat, hogy a

mai gazdasági válság egyedüli és kizárólag okozója a fogyasztás lecsökkenése, mellyel szemben minden más módszer csak kuruzslás jellegével bír és eredményre nem vezethet. Csak egy segíthet, ha sikerül a fogyasztást felfokozni.

Évek óta hirdetem ezt a felekezeti élet terén, amíg nem nevelnek új kasrusz-alanyokat, amíg nem sikerül a kasrusz-szükségletet és fogyasztást felfokozni, addig a pesti izr. hitközség vizet hord a Dunába. Elkölthet száz ezreket évenként és még sem lesz eredmény. Három *Fischer Benjámín* sem segít itt. Most is kénytelen volt a rituális fürdőt néhány dicstelen hónap után becsukni szükséglet hiányában.

Január elsején negyedik évfolyamába lépett a SZOMBAT és olvasóközönségének sürgető kívánságára a folyó évben már kéthetenként, a hó első és harmadik szerdáján jelenik meg.

ANGOL, FRANCIA URIDIVAT,
FEHÉRNEMŰ ÉS KALAP-
KÜLÖNLEGESSÉGEK

SCHULZER és SCHWIMMER

BUDAPEST, VI., ANDRÁSSY-UT 47.

TELEFON: 145-99.

HIREK

Dr. Löwy Károlyt, a székesfehérvári hitközség, valamint az ottani ügyvédi kamara elnökét kormányfőtanácsossá nevezték ki. Dr. Löwy Károly jelentős szerepet játszik Székesfehérvár társadalmi életében és kitüntetése osztatlan örömet keltett. Dr. Löwy Károly évtizedes munkájával a zsidó felekezeti életben jelentős szerepet töltött be s így kitüntetése a lokális kereten túl országos visszhangra is talált.

Halász Manó gyásza. Folyó hó 2.-án kísérték örök nyugalomra Halász Manó 88 éves korban elhunyt édesanyját. A temetésen megjelent a Magyar Általános Takarékpénztár testvér- és leányvállalatának igazgatósága, valamint a tisztviselő kara teljes számban. A gyászoló közönség körében ott láttuk a közélet, a pénzügyi világ számos kitünőségeit. A zsinagogiai funkciókat dr. Hevesi Simon vezető főrabbi végezte Ábrahámsohn Manó segédlete mellett. Dr. Heller Bernát szemináriumi tanár mélyenszántó beszédben méltatta az elhunyt matrona egyéniségét. A nyílt sirnál dr. Krishaber Béla pesterzsébeti főrabbi a család nevében megható szép beszédben bucsuztatta az elhunytat.

Arányi Adolf ünneplése. Az ujbpesti hitközség elnöke Arányi Adolf most ünnepelte 60.-ik születésnapját. Az Ujbpesti Chevra Kadisa erre az alkalomra diszes ezüst serleget csináltatott. Az Arányi-serleget az Ujbpesti Chevra Kadisa bensőséges Chanuka ünnepélyén avatták fel. Az ünnepen az Ujbpesti Aggokháza ápolójai kaptak különböző ajándékokat, majd a rövid ünnepséget követő vacsorán dr. Friedmann Dénes ujbpesti főrabbi tartotta meg a serleg-avató beszédet. Dr. Friedmann a beszédében méltatta azt a munkát, amelyet Arányi Adolf, valamint az ujbpesti Chevra volt elnöke a közérdekében kifejtett.

Halálozás. Kanizsai Dezsőt, az Izr. Siketnémák Intézetének igazgatóját és a Bethlen téri templomegyesület titkárát súlyos gyász érte atyjának, Kanizsai Mór-

nak váratlan halálával. A 84 éves nyugalmazott tanító Kanizsai Mór néhány hónappal ezelőtt súlyos műtéten ment keresztül, a műtét után teljesen felgyógyult és ennek örömeire Bártfára utazott ottani fiának látogatására, hol váratlanul elhunyt.

A VIII. -IX. ker. Izr. Nőegylet Chanuka-ünnepe. Dec. 21.-én tartotta a Nőegylet felruházási ünnepélyét, mely dr. Farkas József körzeti rabbi magasszárnyalású beszédével kezdődött. Ezek után dr. Zahler Emilné ügyv. elnök intézett meglehangú beszédet az ellátottakhoz, majd Vas Lajos elnök a Páva-utcai templomkörzet nevében mondott köszönetet a nőegylet lelkes és agilis vezetőségének azért a fáradhatatlan munkájukért, amelynek eredményeképpen az idén sokkal több szegény élvezhette a felruházás áldását, mint az előző években. Bőséges uzsonnával vendégelte meg ezután az egyesület vezetősége a felruházott gyermekeket és azok hozzátartozóit, majd szeretet-csomagokat, játékot és mesekönyveket osztottak szét a gyermeksereg között, melynek öröme leírhatatlan volt. Megelégedéssel állapítjuk meg, hogy a nőegylet tagjai mind nagyobb számban buzgólkodnak a nyomor enyhítésére életbehívott ujbpesti akciókban is és semmi kétség aziránt, hogy ez a mintaszerűen vezetett nőegylet az idők követelte fokozottabb mérvű karitatív tevékenység kifejtésében a jövőben is az első helyen fog állani.

Helyreigazítás. Mult számunkban a budai hitközség közgyűléséről szóló cikkben egy elírt sor így helyes: *Rudas Endre* az Anglo-Danubian vezérigazgatója.

A Besz Jiszroel Nőszövetség dec 21.-én 84 szegény gyermeket látott el téli ruhával és cipővel. Az ünnepi beszédet *Mandel Sámuel* rabbi tartotta. Az adakozás és a gyűjtés terén főszerepet játszottak *Kohn Hermanné, Elfer Arnoldné és Neumann Fülöpné.*

A Mult és Jövő jan. 11-i kulturestje az eddigieket is felülmúlja műsorának rendkívüli változatosságával és szereplőinek különleges érdekességével. Ezen az estén mutatkozik be *Iso Golland* a berlini Staatsoper világhírű baritonistája a pesti közönségnek. Ez az igazi nagy hősbariton Berlin kedvence, népszerűségét és nagy hírét nemcsak csodálatosan zengő hatalmas hangjának, hanem nagyszerű színjátzó képességének köszönheti. *A Mult és Jövő* kulturestjén olaszul, németül, oroszul és héberül fog énekelni. Másik érdekessége lessz az estnek *N. Kelen Olga* bemutatkozása. A kitünő megjelenésű, ragyogó hangú koloratur - énekesnő *Ábrányinénál* és *Revere Gyulánál* végezte tanulmányait, első fellépésének műsorán héber áriát énekel orgona és hárfakisérettel, valamint *Eissler Pállal* a *Rigoletto* nagy duettjét. Orgonán *Wehner Géza* tanár, hárfán *Revere Gyula* tanár kíséri. Nagy érdeklődésre számíthat *Sara Thomasoff*, a hirneves külföldi dalénekesnő és *Henry Chumek*, a nagytehetségű fiatal hegedűművész is. *R. Albert Erzsí*, *Torday Judit* fellépése egészíti ki a minden tekintetben hatalmas és speciális műsort. A hangversenyt, mely a *Mult és Jövők* idén már második nagy kulturestje, a Zeneakadémia nagy hangversenytermében tartják január 11.-én, vasárnap 1/2 óra-
kor a Bán iroda rendezésében.

A Bor-Sör Italmérők Egyesületének évi közgyűlése. A közgyűlés egyhanguan választotta meg a vezetőséget, melynek eredményeképpen elnök lett: *dr. Grauer Vilmos*. A választás megajtése után tíz tagu küldöttség ment az ujonnan megválasztott elnökért, akit az egyesület ügyésze, *dr. Katona Gábor* üdvözölt, kiemelve az elnök közéleti kiválóságát, szakmaközi értékét, aminek tanujele, hogy nemcsak a testvéregyesület, hanem a *Bor-Sör Italmérők Egyesülete* is előbb diszelnökké majd elnökké választotta. *Dr. Grauer Vilmos* az ujonnan megválasztott elnök magas szárnyalásu beszédben köszönte meg az üdvözlést.

Dec. 20.-án tartotta a pesti izr. hitköz-

ség gazdaságiügyosztálya szokásos évváró gyűlését *Vértés Emil* előljáró elnöklésével. A bizottsági tagok közül *Kovács Hermann*, *dr. Peti Ernő*, *Quitt Lipót* szóltak a költségvetés és jelentéshez, kiemelve azt a becsületes, törekvő munkát, melyet a hitközség gazdasági ügyosztálya *Vértés Emil* előljáró irányítása, *Eppler Sándor* főtitkár és *Bokor Izsó* osztályvezető buzgó, tevékeny közreműködésével fejt ki.

A pesti izr. hitközség szertartásügyi osztálya december 30.-án tartotta ülését *dr. Hajdu Marcell* elnöklete alatt. *Burger Lajos* főtanácsos beszámolt a szertartási ügyosztálynak 1930. évben végzett munkásságáról, melyből a negyszámban összegyűlt képviselői tagok a legteljesebb elismeréssel vették tudomásul, hogy az ügyosztály *Burger Lajos* főtanácsos vezetése alatt milyen nagyszerűen végzi szent hivatását. *Molnár Lajos* és mások hozzászólása után az 1931. évi költségvetést egyhangulag elfogadták és az ülés *dr. Hajdu Marcell* és *Burger Lajos* éltetésével véget ért.

„Zsidó Évkönyv” *Kecskeméti Vilmos* kitünő kollégánk Évkönyve kissé megkésve, de annál értékesebb tartalommal jelent meg. Évről - évre javul az Évkönyv színvonala és dicséri *Kecskeméti hirlapirói* és szerkesztői rátermettségét.

A VII. ker. Izr. Nőegylet december hó 28.-án 270 szegény gyermeket látott el ruhával, kabáttal, cipővel, azonkívül mindenféle szeretetsomaggal, játékkal és mesekönyvekkel. Ünnepeles keretek között történt az átadás, mely *dr. Schwarcz Benjámin* rabbi meleghangú beszédével kezdődött és kivüle felszólaltak a Központ nevében *dr. Kecskeméti Adolf*, a jótékonyági ügyosztály részéről *Molnár Gyula* és a körzet nevében *Kovács Hermann* elnök. Örömmel állapítjuk meg, hogy a nőegylet, dacára a rossz gazdasági viszonyoknak fáradhatatlan munkássággal buzgólkodik a szent ügy érdekében.

KÖZGAZDASÁG

A Magánalkalmazottak Biztosító Intézete december 28.-án tartotta meg közgyűlését. *Zalán István* miniszteri tanácsos vezérigazgató előterjesztésében rámutatott hogy a szanatoriumot az igazgatóság az úgynevezett öregségi ágazat egészségvédő alapja részére kívánja átvenni. Felhatalmazást kért ezenkívül a Rottenbiller-utcai ingatlanoknak átvételére, az intézeti kórhóznak kibővítésére, új orvosi rendelő létesítésére és a szűknek bizonyult gyógyszerár megfelelő elhelyezésére és arra is, hogy egymillió pengő értékben megfelelő telket vásárolhassanak. A közgyűlés a fenti előterjesztéseket egyhangú lelkesedéssel magáévá tette. *Kéthly Anna* országgyűlési képviselő és *Kende Tódor* gyérigazgató vitája után a közgyűlés a népszerű vezérigazgató, *Zalán István* éltetésével véget ért.

Düssing Miksa és a tejtermékek ára. Az utóbbi hónapokban éles harc folyik a tej és termékeinek ára körül. A nagyvállalatok, a termelők és a viszonteladók egyaránt belátták a tej tarthatatlan magas árát, de egymást okolták a drágaságért. Az igazság előtt hajolunk meg akkor, amikor elismerjük, hogy a közönség érdekeit előtérbe he-

lyező kibontakozásban *Düssing Miksának*, az O. M. T. K. vezérigazgatójának főrésze van. A tej és termékeinek árleszállításánál mindelőtt járt és igyekezett a termelők és viszonteladók érdekeit is megvédeni. A vezetése alatt álló O. M. T. K. népszerűsítette az olcsó áron és kiváló minőségben forgalomba hozott ma már fogalommá vált *Hortobágyi juhtúrót*. Sikerült nagy mértékben csökkentenie a cseh-aminek a jelenlegi cseh-magyar vámháboruban fokozott jelentősége van.

szlovákiai juhturó behozatalát,

Halter Károly, a *Kőbányai Takarékszövetkezet* vezérigazgatója újból tagja lett a székesfővárosi törv. hatóságnak és meg vagyunk győződve arról, hogy mint kiváló pénzügyi szakférfi s a többségi párt tagja eredményesen fog közreműködni a főváros sívár pénzügyi helyzetének rendezésénél. A főváros urai helyesen tennék, ha a jövőben a *Vásárpénztár* ellenőrzését ilyen kiváló és gyakorlati szakemberekre bíznák, mint amilyen *Halter Károly* vezérigazgató.

30 év óta fennálló üzletemet

Kertész ucca 43 sz. alól VI., Király ucca 58 szám alá helyeztem át. — — Telefon: Aut. 240 85

SEIDNER LIPÓT

Posztó, divatszövet és szabókellékek áruháza.
Billiárd, j á t é k a s z t a l és íróasztal posztók.
E b é d l ő a s z t a l, padló és dekoráció filcek.

A TÖRLEY JÓZSEF pezsgőgyár jubileuma alkalmából Budafok díszközgyűlést tartott Preszly Elemér főispán elnöklésével. A közgyűlésen és az ünnepi lakomán elhangzott beszédekhez még csak azt kell hozzátennünk, hogy **Törleyék** legfőbb érdeme a magyar pezsgőnek világhírnévre való emelése. A háboru előtt a külföldön még alig ismert Magyarország „Törley”-je ott állott a legelőkelőbb metropolisok luxus szállóinak és mulatóinak étlapjain és eredményesen vette fel a versenyt a francia gyártmányokkal, dicsőséget hozva a magyar iparnak.

A Pénzintézetek Biztosítóintézete Rt. ez az alig pár éves fiatal biztosító intézet az 1930-as évben a biztosítóvállalatoknak annyira kedvezőtlen és válságos állapotai közepette is, derekasan megállotta helyét és felismerte hivatásának célját: a nagyközönség vagyonának védelmét. A Pénzintézeti Biztosító eredményesen vette fel a versenyt sokkal régiebb, bevezetett és

tőkeerősebb konkurensaival és azt, hogy ma már az elsők soraiban foglal helyet, kétségtelenül vezérigazgatójának, az európai koncepcióju biztosítási szakembernek **Halasi Mátyásnak** köszönhető.

A Magyar Kender, Juta és Lenipar Részvénytársaság körüli zürzavarból csak egy biztató hang hallatszik, amelyik azt mondja, hogy **Chorin Ferencz dr.** a Salgó-Tarjáni Kőszénbánya Rt. elnök-igazgatója a rövidesen megtartandó rendkívüli közgyűlésen belép a Juta igazgatóságába és tényleges befolyást fog gyakorolni az ügyvezetésre. Meg vagyunk győződve arról, hogy Chorin Ferencz neve a vállalat igazgatósági tagjainak névsorában egy csapásra megszüntet minden támadást., de annak meg lesz az alapos oka is. **Szász Ernő** a Juta vezére megérdemli, hogy végre nyugodtan dolgozhasson.

Szerkesztésért és kiadásért
Dr. Kenéz-Kurländer Ede felel

A pesti izr. hitközség rabbinátusának felügyelője alatt álló

כשר **K Ó S E R** כשר

SZALÁMI ÉS FÜSTÖLTHUSÁRUGYÁR R.-T.

VII., Dob-u. 10. Telefon: József 426-99.

Fiókhizlet: VI., Eötvös-utca 4

Lakodalmakra, avatásokra és ünnepélyekre különleges felvágottak. Vidékre naponta csomagszállítás. — Helybeli rendeléseket házhoz szállítjuk.